

Zadnji odstavek na 255. str. in četrti odstavek na 256. str. sta potrebna nastopnih popravkov:

Stritarja sta pridobila za javno pisateljjevanje (na tihem je bil že poprej pesnik in pisatelj) Jurčič in Celestin, ki sta prišla na Dunaj jeseni l. 1865. Stritar je že prejšnja leta poskušal ustanoviti literarni klub, a navadno se je oglasilo mnogo udov, pa malo delavcev. Zato je l. 1867., ko sta prišla na Dunaj Fr. Levec in Šuklje in leto poprej iz Zagreba Ogrinec, nekako izbral može, ki so mu bili po volji, ter ustanovil neke vrste prijateljsko literarno društvo. Udje tega društva, ki se je shajalo ob nedeljah popoldne v Celestinovem stanovanju (v tretjem okraju, na Konstanjevici⁶), so bili: Stritar, Jurčič, Celestin, Levec (le-ta spada v to dobo, ne pa v novo dobo po l. 1876., kamor ga je postavil g. pisatelj na 256. str. v 34. vrsti; kajti to leto je bil Levec že profesor v Ljubljani) in Ogrinec. Vsaki ud je moral prinesiti k sebi svoj »pensum«, ki ga je na glas prebral in so ga potem kritikovali. Odločevalno besedo je imel navadno Stritar, ki je z resnimi ali pa dovtipnimi, ironskimi ali sarkastičnimi besedami spis odobril ali pa odklonil. Ti spisi so se tiskali v »Glasniku« (l. 1867. in 1868.), v »Mladiki« (1869.) in v »Zvonu« (1870.). Vsi društveniki so zahajali po sebi v Kornhuberjevo kavarno pred Elizabetinskim mostom, kjer so se jim vsako nedeljo pridružili še Šuklje, Kos (trgovinske akademije slušatelj), dr. Unterlugauer (jožefinec) in zlatar Simonetti. Večkrat so se literarni razgovori nadaljevali zvečer v Stritarjevem stanovanju na Wiednu.

Fr. Marn ni bil ud te družbe, ker sploh nikoli ni študiral na Dunaju, ampak v Pragi in v Gradcu.

Te napake se mi je zdelo treba popraviti, da ne zalezejo v kakšno književno zgodovino, iz katere bi jih bilo pozneje tem težje iztrebiti.

Vladimir Levec.

Slovensko gledališče. Od 15. marcija dalje pa do zaključka sezone smo imeli še šest gledaliških predstav. Dne 17. marcija se je pela na korist operni pevki gospici Jungmanovi četrtikrat opera »Karmen«, dne 19. marcija na korist marljivemu kapelniku Benišku opera »Faust«; dne 22. marcija se je ponavljal »Revček Andrejček«; dne 24. marcija sta imeli svoj častni večer gospici Slavčeva in Polakova in se je pela ta večer šestič v letošnji sezoni opereta »Mam'zelle Nitouche«; dne 28. marcija se je ponavljal na korist opernemu zboru »Trubadur«, a dne 31. marcija se je igral na korist gospodu Danilu Goethejev »Egmont«.

Razen tega je bila dne 11. aprila še izredna predstava, in sicer so se igrali ta večer na korist nekaterim igralkam in igralcem tretjič »Razbojniki«.

Nov je bil torej v tem času samo »Egmont«, ki pa ni imel posebnega uspeha. Tega je nekoliko kriva igra sama. Goethejevi dramatični proizvodi so pač polni najlepše poezije, a nedostaje jim one dramatične moči, po kateri se n. pr. odlikujejo drame Shakespearjeve ali tudi Schillerjeve. Da pridejo do veljave, treba, da so posamezne vloge v posebno spretnih rokah. Gospod Danilo, ki je igral Egmonta, bi bil morda še zadostil svoji ulogi, ako bi mu bil dan dar govora. Toda njemu se beseda venomer ali zaletava, ali pa zatika, in da kaj tacega ne pristaje junaku, kakršen je Egmont, je

jasno. Gospica Teršova nam je kot Desdemona bolj ugajala, nego kot Klara. Sicer pa uloga Klarina ni posebno hvaležna; ona ima preveč igrati, a premalo govoriti. To je utrudljivo in zahteva izredne igralske nadarjenosti in šole. Albo je igral gospod Ineman s primerno dostojnostjo. Druge uloge so bile v bolj ali manj srečnih rokah.

Dasi torej s to predstavo nismo bili posebno zadovoljni, smo pa vendar intendanciji slovenskega gledališča hvaležni, da je spravila tudi Egmonta na oder. Prav je, da je bil zraven Shakespearja (Otelu) in Schillerja (Razbojnik) letos tudi Goethe zastopan v našem gledališču. Veseli nas to zlasti iz nekega vzroka; iz tega namreč sklepamo, da uvideva intendancija slovenskega gledališča potrebo, da se neguj na našem odru tudi klasična drama. Ne samo zabave, tudi umetniškega užitka naj podaje gledališče občinstvu. Gledališče je bilo svoje dni človeštvu nekako odgajališče. Da v sedanjih časih to izključno ne more biti, vemo dobro, toda tudi izključno zabavišče ne bodi. Vsekakor naj bi se v prihodnje klasičnim proizvodom odmerilo nekoliko več večerov, nego je bilo to dosedaj v navadi. Da občinstvo temu ni nasprotno, to so pokazale dosedanje izkušnje. Otelu je bil n. pr. obakrat prav dobro obiskan. Tudi pri nas se nahaja dovolj izobražencev, ki hrepene po višjem užitku, in kar nič se ni bati, da bi bilo gledališče pri Shakespearjevih ali Schillerjevih žaloigrah prazno; samo za to treba skrbeti, da se igrajo zares dobro.

(Dalje in konec prihodnjič.)

»**Glasbena Matica**« na Dunaju. Mali naš slovenski narod, od nekdaj zaničevan in teptan od premnogih sovražnikov, je pred kratkim slavil v prestolnem mestu dunajskem zmagoslavje, kakršnega si tudi najživejša domišljivost ne bi bila mogla naslikati. To je bil velik slovenski praznik, ki se bode lesketal še v pozni zgodovini našega naroda liki demant na zlatem perescu sredi diadema. »Glasbene Matice« pevski zbor je bil šel na Dunaj, da se s pesmijo pohlevno zahvali »zlatemu dunajskemu srcu«, katero je bilo ob groznih potresnih časih na pomoč prihitelo nesrečni Ljubljani in njeni okolici s tako ganljivim človekoljubjem in s tako bogato radodarnostjo. Toda ta zahvalni poset se je v daljnem mestu izpremenil v občudovanje slovenske pesmi, v presenečenje nad toli resno gojitvijo umetnosti med nami, v priznanje kulturne sposobnosti Slovencev. Nesreča je bila Dunaju vzbudila človeške čute do nas siromakov, naša pesem pa mu je izzvala oduševljeno priznanje naših umetnostnih teženj. Mogočna prestolnica ob zelenih dunavskih bregovih, na katero veže naš narod že od nekdaj neka bajna moč, je s tema dvema činoma razkrila vso svojo divno duševno visokost, katera ne pozna nizkotnih razločkov, ko treba pomagati nesrečniku, katera pa takisto rada tudi priznava vsaki odlični pojav prave sposobnosti. Res, na etičnem in pa na umetnostnem polju si narodi podajajo roke! Dolgo smo živeli komaj poznani, zdaj nas je pa Dunaj dvignil iz krivične nam teme nepoznanosti v sinje višave občudovane umetnosti. Slava mu za to!

Zahvalna in dobrodelna koncerta sta se vršila dne 23. in 25. sušca v veliki dvorani dunajskega glasbenega društva v korist dunajskim ubožcem, avstrijski družbi rdečega križa, dunajski radovoljni rešilni družbi in prvi dunajski ljudski kuhinji. Zadnja tri društva so bila namreč prihitela s celimi oddelki svojih človekoljubnih naprav v Ljubljano na pomoč. Vzpored obeh

Slovensko gledališče. (Dalje in konec) Vsega skupaj je bilo v pretekli gledališki sezoni, ako prištejemo tudi zadnjo izredno predstavo, 69 predstav in sicer: 32 dramatičnih, 29 opernih in 8 operetnih. O posameznih predstavah smo poročali med gledališko dobo tako obširno, da nam preostaja le še nekoliko splošnih opazk.

Operne predstave so bile vobče prav dobre. Vendar ne bode škodilo, ako se potruži dramatično društvo, da nadomesti, ako le mogoče, nekatere moči z novimi. Tudi ženski zbor potrebuje reorganizacije. Sicer pa nam v tem oziru ni treba govoriti jasneje, ker smo uverjeni, da možje, katerim je izročeno vodstvo slovenskega gledališča, sami morda bolje poznajo, nego mi, nedostatke, katere bi bilo še izpopolniti, in tudi ne dvojimo, da imajo resno voljo za to.

Glede drame bi bilo pač želeti, da bi se igralno osebje pomnožilo in pa dosedanje nadomestilo deloma z drugim. Od tega je tudi v prihodnje odvisen uspeh ali neuspeh dramatičnih predstav. Oni igralci in igralki, ki ne kažejo nikakršnega napredka, in ki menijo, da izkažejo občinstvu še posebno milost, ako se izjemoma enkrat nauče svoje uloge, ali pa ovirajo kakor si koli bodi napredek dramatičnih predstav, naj se brez vseh ozirov odstranijo. Od drugih moči, ki so se izkazale dosedaj porabne, pa naj se kar najresneje zahteva, da naj se še uče in uče, ker le na ta način je napredovanje možno.

Umetnik človek ne postane kar čez noč. Nadarjenost sama nikakor ne zadostuje. Kakor se mora oni, ki je dobil od narave dar za slikarstvo ali kiparstvo, učiti, če hoče, da postane res umetnik, tako se mora tudi igralec neprenehoma uriti in vaditi, ako se hoče povzpeti do umetnika.

Vsekakor pa bode dramatični šoli skrbeti za to, da se odpravijo v prihodnje vsaj taki nedostatki, ki se zde mnogim morda malenkostni, a vendar često uspehu posameznih predstav zelo škodujejo. Že večkrat smo mimogrede opomnili, da večina naših igralcev prenerazumljivo govori. Kaj pa pomaga gledalcu, ako vidi na odru kretajoče se osebe, ko pa tako tiho momljajo same vase, da jih kar nič ne razumemo. Mnogi naši igralci se morajo torej učiti še razumljivega izgovarjanja. Tudi na to se morajo opozoriti, da ne gre govoriti tja v steno, temveč da mora igralec, ako tudi govori k drugi osebi na odru, vendar biti obrnjen kolikor mogoče proti občinstvu, katero drugače kaj lahko presliši kako važno besedo.

Razen tega so nekateri naši igralci tudi v kretanju še zelo nerodni. Zlasti salon jih navdaja z velikim strahom. Na zofo sesti je nekaterim še kaj čisto nenavadnega. Ne da bi sedel, kakor se sedi spodobno v vsakdanjem življenju, ampak drgne se ob robu zofo sem ter tja, preklada roke in izteguje noge, eno naprej, drugo nazaj, da je videti kakor strelec v pratiki. Mnogim se bodo zdele te opazke smešne, ali so potrebne. Mi bi bili prav radi videli, da bi bil kdo drugi opozoril na te nedostatke, ki so sicer malenkostni, a vendar včasih vtisk najboljše igre pokvarijo; ker pa se to ni zgodilo, si štejemo v dolžnost, opozoriti na to odločilne faktorje. —

Ako hoče intendancija pribaviti našemu gledališču za prihodnjo dobo primernih moči, jo bodi skrb, da si bo o repertoarju prihodnje sezone kar najpreje na jasnem. Le tedaj se bode možno izogniti raznim sitnostim ter

zlasti nepriliki, da se angažujejo morda moči, za katere bode nedostajalo posla, na drugi strani pa jih bode primanjkovalo.

Da, repertoar, to je težavna stvar!

Ob koncu letošnje sezone so se čuli jako bridki glasovi zategadelj, ker se je premalo oziralo na slovanske dramatične proizvode, in ker se ni na oder spravilo niti eno izvirno delo. To očitaneje je nekoliko vsekakor upravičeno. Umetnost je sicer res mednarodna, in nikakor ne ugovarjamo, da se nam predstavljajo tuji umotvori; toda naše gledališče bi moralo imeti vendar-le kolikor toliko tudi ta namen, da bi pospeševalo domačo umetnost. Najprej slovensko, potem slovansko in zatem šele, kar leži izven teh mej: to bi odgovarjalo našim vzorom. Toda to ni tako lahko, kakor bi kdo mislil. Ne smemo biti krivični, in upoštevati nam je težkoče, s katerimi se ima boriti vodstvo slovenskega gledališča. Isto mora pred vsem gledati na to, da je poset gledališča ugoden, mora torej pred vsem na oder spravljati take igre, ki »vlečejo«. Slovanske in slovenske igre, kolikor se jih je dosedaj igralo, se v tem oziru niso obnesle. To je intendancijo slovenskega gledališča ostrašilo in napotilo, da je raje sezala po tujem — po igrar, ki so drugod imele priznan uspeh. Toda, dasi vemo in hočemo upoštevati težavno stališče intendancije, smo vendar tudi teh misli, da mora postati naše gledališče sčasoma bolj slovansko in bolj slovensko, nego je bilo dosedaj. Večina novejših iger, ki se prelagajo iz nemščine, je tako dvomljive vrednosti, da si ne moremo misliti, da bi se v obširni slovanski literaturi ne dobilo mnogo boljših. Mogoče, da se dosedaj ni izbiralo prav. Nikakor ne smemo ostati pri dosedanjih poskusih. Kazalo bi morda zasledovati, kaj igrajo na drugih slovanskih odrih in s kakim uspehom; na ta način bi se dalo morda vendar-le dobiti tudi kaj slovanskega in ob enem našemu odru primerne.

Še težja je stvar glede izvirnih del. Dosedaj imamo res ubogo malo dramatičnih proizvodov, na katere bi mogli biti ponosni, in o katerih bi se res moglo trditi, da so sposobni za oder. To je vzrok, da sprejme naše občinstvo z nekako nezaupnostjo vsako izvirno dramatično delo, in da smo se Slovenci sploh privadili misli, da pri nas dramatični talenti niti možni niso. To je nevarna, pogubna misel! Ko se nam v vseh strokah človeške umetnosti oglašajo kolikor toliko znameniti talenti, zakaj se nam ne bi pojavili tudi na dramatičnem polju! Dostikrat pa so tudi pisatelji sami krivi svojega neuspeha. Pri nas hoče vsakdo pisati le tragedije! Naj bi vsaki pisatelj skrbno preценil svoje moči in si naložil tolikšno nalogo, kolikršno pač vzmore. Take igrice n. pr., kakor so »Ugrabljene Sabinke« ali »Maskarada« in še mnogo tacih, ki so se s prav lepim uspehom igrale letos na našem odru, se brez dvojbe spišejo lahko tudi pri nas, in uverjeni smo, da imamo talentov za to. Pisatelji naj bi torej rajši začeli počasi od zdolaj gori, nego da se hočejo povzpeti takoj na skrajnji višek. Kdor visoko leta, nizko pade!

Na drugi strani je pa treba našim pisateljem izpodbude in podpore. Večina naših pisateljev je navezana na to, da si s pisateljevanjem tudi kaj prisluži. Prav umestno bi torej bilo, da bi se tudi za dramatične proizvode razpisavale nagrade. Vpraša se pač, kdo naj to stori. Dramatičnemu društvu za to nedostaje sredstev; da bi ono porabilo v ta namen tretjino od deželnega

zboru mu naklonjene podpore, nikakor ni misliti, ker mora vso to podporo obrniti drugam, ako hoče gledališče vzdržati na sedanji vešini. Pomoči treba torej od drugod. Morda bo deželni zbor v prihodnje toliko velikodušen, da dovoli tudi še za pridobitev izvirnih dramatičnih del posebno podporo. Kaj pa Slovenska Matica? Ne bi li razpisavala lahko nagrad tudi za dramatične proizvode? Če jih za epične pesmi, zakaj ne bi jih tudi za drame? Morda ne bi bilo napačno, ako bi delovali društvi na ta način vzajemno. Vsekakor pa naj vsi odločilni krogi zopet in zopet mislijo in preudarjajo o tem, kaj bi bilo storiti, da postane slovensko gledališče sčasoma res zavetišče slovenski Taliji.

Z.

Pomladanski odmevi, pesmi za sopran, alt, tenor in bas, uglasbil Janez Laharnar, orglavec na Št. Viški gori, pošta Slap ob Idriji (opus 5., cena 70 kr.). — Skladatelj je podal s pričujočo zbirko preprost šopek nežnih cvetk, ki bode ugajal mešanim zborom po slovenskih pokrajinah; veseli ga bodo pevci, in razveseljeval bode poslušalce. Lahke te zборе, polne naivne melodike, ogreva jasnost in čistost nedolžne preproščine, brhek ritem pa priča o krepki in zdravi misli. Sprejeto je v rečeni zvezek deset zborov: 1. Naša pesem (besede A. Hribarja). 2. Roža (D. Porgaj). 3. Moj dom (Zdravko). 4. Tožba po cveticah (A. Funtek). 5. Škrjanček (I. Kr.). 6. Kadar mlado leto . . . (S. Jenko). 7. Mladosti ni (Slavin). 8. Kmečko dekle (M. Vilhar). 9. Ženin kos (A. Hribar). 10. Lahko noč (Ognjeslav). Vsaki izmed imenovanih korov se bode lahko uvrščal brez skrbi v programe manjših pevskih društev, in zagradelj toplo priporočamo »Pomladanske odmeve« kot simpatičen pojav slovenske glasbe. Dobivajo se pri gosp. skladatelju.

—oe—

Pouk v igranji na citrah, sestavil Fran Sal. Koželjski, II. zvezek, cena 1 gld. 50 kr. Založila L. Schwentnerjeva knjigarna v Brežicah ob Savi. — Pohvalne besede, s katerimi je pozdravil naš list lanijsko leto izšli prvi zvezek te dokaj prikupljive slovenske šole, veljajo tudi sedaj izdanemu drugemu zvezku. Le-ta podaja teoretični in praktični pouk o durovih in molovih skalah, ob koncu pa razpravlja o umetnih izrazih in okrajšavah, rabljenih v glasbi. V notnem delu prevladuje zopet narodno blago, narodne pesmi v samostojni obliki ali pa v kiticah, ki jih je zbral izdajatelj. Uvrstil pa je v zvezek tudi tri komade lastnih skladb: romanco, notturno in valček »na obalih Savinje«. Ostale številke polnijo skladbe slovenskih skladateljev Foersterja, Ipavca, Maška in Riharja, prirejene za citre.

—oe—

Hrvaških narodnih pesmi prva knjiga je, kakor javlja »Matica Hrvatska«, povse gotova za tisk ter izide kot založno izdanje v začetku prihodnjega leta. Obsegala bode nad štirideset tiskanih pol najstarejših epskih pesmi, a stala člane in dijake samo 1 gld. 50 kr. Ker se natisne znamenite knjige le toliko izvodov, kolikor se oglasi naročnikov, zato naj si jo vsakdo naroči za časa in plača določeni znesek (po dotičnem Matičinem poverjeniku ali naravnost).

